

Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών
Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών
Τμήμα Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής
και Ψυχολογίας
Ακαδημαϊκό Έτος 2015-2016
Εαρινό Εξάμηνο

Ενότητα σώματος και ψυχής κατά τον Max Scheler

Της Φοιτήτριας : Μαρία Στέλλα Αρβανιτάκη

*Προφορική Ανακοίνωση στο μάθημα,
Φιλοσοφική Ανθρωπολογία*

Εισαγωγή

- Η εργασία αυτή πραγματεύεται την ζήτηση της ενότητας του σώματος και της ψυχής.
- Κριτική της θεωρίας του Descartes, για τη διάκριση ψυχής και σώματος.
- Κριτική της σύγχρονης φυσιολογίας, για την διάκριση ψυχής και σώματος
- Διαφορά σωματικής και πνευματικής λειτουργίας ανθρώπου και ζώου.
- Κριτική νατουραλιστικών θεωριών και της θεωρίας του Klages.

Η κριτική της θεωρίας του Descartes

- Όλες οι ουσίες διακρίνονται σε <<σκεπτόμενες>> και <<εκτατές>>.
- Μόνο ο άνθρωπος απο όλα τα όντα αποτελείται από την αλληλεπίδραση αυτών των ουσιών. Το λαθεμένο συμπέρασμα απο αυτό είναι ότι τα φυτά και τα ζώα δεν έχουν ψυχή.
- Όλα λειτουργούν με μαθηματικό τρόπο, σαν μια μηχανή.
- Ο Scheler θεωρεί μοναδικό ορθό σημείο στη θεωρία του Descartes, την *ιδέα της αυτονομίας και της κυριαρχίας του πνεύματος*.

Η κριτική της θεωρίας του Descartes

- Κατά τον Descartes, η ψυχή ταυτίζεται μόνο με τη συνείδηση και συνδέεται αποκλειστικά με τον εγκέφαλο.
- Κατά τον Scheler, το σώμα στο σύνολο του σώματος επηρεάζει τα ψυχικά φαινόμενα και όχι αποκλειστικά ο εγκέφαλος.
- Το λάθος του Descartes είναι ότι παραβλέπει το σύστημα ορμεμφύτων που μεσολαβεί ανάμεσα στη συνείδηση και στην ζωτική κίνηση.
- Οι φυσιολογικές και οι ψυχικές διαδικασίες έχουν την ίδια σπουδαιότητα, καθώς άλλοτε έχουν <<νόημα>> και άλλοτε θεωρούνται <<ανόητες>>.

Η κριτική της σύγχρονης φυσιολογίας

- Οι σύγχρονοι επιστήμονες που θέλουν να διακρίνουν το σώμα από την ψυχή, προσπαθούν να κατασκευάσουν μια δομημένη ερμηνεία. Αυτή η ερμηνεία είναι ότι η ζωή εμπεριέχει μια σωματική και μια ψυχική δομή.
- Βέβαια, αν δεχτούμε τον οργανισμό σαν μηχανή, από τη μία πλευρά, υπάρχει μία ψυχική ουσία και από την άλλη πολλές σωματικές ουσίες.
- Κατά τον Scheler, είτε φυσιολογική, είτε ψυχολογική, η ζωτική διαδικασία είναι οντολογικά η αυτή και η διαφορά είναι μόνο φαινομενικής τάξης. Οι διαδικασίες του σώματος και της ψυχής δεν είναι μηχανικές και υποτάσσονται στο όλον.

Η κριτική της σύγχρονης φυσιολογίας

- Κατά τον Scheler, η σύγχρονη έρευνα πρέπει να επικεντρωθεί στο να εξετάσει κατά πόσο οι ανθρώπινοι τρόποι συμπεριφοράς μπορούν να διαφοροποιούνται ή να αναπαράγονται από φυσικό-χημικούς ή ψυχικούς ερεθισμούς.
- Αυτό εξηγείται, γιατί υπάρχουν διαφορετικοί τρόποι πρόσβασης σε μια ενιαία ζωτική διαδικασία, όπως στο θάνατο, που μπορεί να οδηγηθεί κανείς, είτε από πυροβολισμό είτε από μεγάλη συγκίνηση.

Η διαφορά της λειτουργίας ανθρώπου-ζώου

- Η ψυχική και σωματική ζωή, λοιπόν, συνιστά μία ενότητα που ισχύει για όλους τους ζωντανούς οργανισμούς και συμπεριλαμβάνει και τον άνθρωπο.
- Το υλικό που μπορεί να προσλάβει ο άνθρωπος, μέσα απο νευρικές απολήξεις είναι μεγαλύτερο κατά πολύ σε σχέση με το ζώο, ωστόσο αυτό το υλικό δεν μπορεί να το επεξεργασθεί αρκετά.
- Στον άνθρωπο ο εγκέφαλος θεωρείται όργανο θανάτου, περισσότερο απο ότι στο ζώο, αφού τα ζωτικά του όργανα ελέγχονται πλήρως απο τον εγκέφαλο. Για παράδειγμα, ο σκύλος ή το άλογο σε πειράματα που τους έχει αφαιρεθεί ο εγκέφαλος, μπορούν να εκτελέσουν αρκετές λειτουργίες που στη ίδια κατάσταση δεν θα μπορούσε ο άνθρωπος.

Η διαφορά της λειτουργίας ανθρώπου-ζώου

- Αυτό μπορεί να εξηγηθεί με την άρρηκτη σχέση ψυχής και σώματος στον άνθρωπο, όμως δεν αποδεικνύει μια ιδιαίτερη ανθρώπινη ψυχική υπόσταση.
- Η αντίθεση, που κάνει ξεχωριστό τον άνθρωπο, είναι η *αντίθεση της ζωής και του πνεύματος*. Αν κάποιος έχει τη δυνατότητα να διακρίνει το ψυχικό και το φυσιολογικό σε δύο διαστάσεις, είναι απαραίτητη προϋπόθεση να είναι ανώτερος από την ψυχή και το σώμα.
- Παρά τις διαφορές ζωής και πνεύματος, αυτές οι δύο πλευρές είναι αλληλοεξαρτώμενες, διότι η ζωή ενεργοποιεί το πνεύμα, το οποίο την μετατρέπει σε μια ιδέα και αυτό ισχύει σε κάθε περίπτωση.

Η κριτική των νατουραλιστικών θεωριών

- Ο Scheler επιλέγει να διακρίνει τις νατουραλιστικές θεωρίες που αφορούν στη διαφορά πνεύματος και ζωής σε δύο κατηγορίες.
- Η πρώτη είναι η *τυπικό-μηχανιστική αντίληψη της ανθρώπινης συμπεριφοράς* και η δεύτερη η *μονόπλευρη βιταλιστική αντίληψη*.
- Η *τυπικό-μηχανιστική αντίληψη της ανθρώπινης συμπεριφοράς*: οτιδήποτε αφορά την ψυχή θεωρείται ενιαίο με το πνεύμα και όλα ερμηνεύονται από νόμους της φυσικής και της χημείας.
- *Μονόπλευρη βιταλιστική αντίληψη*: το εγώ θεωρείται σαν ένα σημείο που συναντώνται και συγκλίνουν όλα τα σημεία που γίνονται αισθητά στον κόσμο.

Η κριτική των νατουραλιστικών θεωριών

- Η μοναδική διαφορά ανάμεσα και στις δύο μορφές αυτής της αντίληψης, είναι ότι στην πρώτη οι αισθήσεις γίνονται κατανοητές μόνο μέσω νόμων της μηχανικής φυσικής, ενώ στη δεύτερη θεωρείται ότι η ανόργανη φύση παράγεται από τις αισθήσεις.
- Η βιταλιστική ιδέα κατά τον Scheler, μπορεί να χωρισθεί σε τρεις υποκατηγορίες. Η δημιουργία τους εξαρτάται από το που δίνουν μεγαλύτερη σημασία οι ερευνητές, στα ορμέμφυτα δια τροφής, στο σύστημα γενετησίων και σεξουαλικών ορμεμφύτων ή στο σύστημα του ορμεμφύτου της επικράτησης.

Η κριτική των νατουραλιστικών θεωριών

- Σαν συμπέρασμα, ο Scheler προτείνει να αφήσουμε στην άκρη τις νατουραλιστικές θεωρίες.
- Όλες οι θεωρίες αυτές απέκλεισαν από την πραγματικότητα, επειδή προσπάθησαν να αποδείξουν ότι τα ορμέμφυτα έχουν σαν αποτέλεσμα όχι μόνο το πνεύμα και τις ιδέες του, αλλά και τις ίδιες τις ιδέες με την ουσιαστική σημασία τους και τους πνευματικούς νόμους με την εσωτερική τους ανάπτυξη.

Η κριτική της θεωρίας του Klages

- Ο Klages προσπάθησε να σκεφθεί τον άνθρωπο μέσα από τη σκοπιά της ζωής και του πνεύματος ως δυο μη αναγώγιμες κατηγορίες.
- Το πνεύμα υποτιμάται στη φιλοσοφία του Klages. Επιπλέον, θεωρεί ότι το πνεύμα βρίσκεται σε κατάσταση πάλης με τη ζωή και οτιδήποτε την αποτελεί, δεν έχουν αυτά τα δύο, συνεπώς, συμπληρωματική σχέση.
- Στη μάχη ζωής και πνεύματος, το πνεύμα καταστρέφει τη ζωή και την ψυχή και αυτό επαναλαμβάνεται στον άνθρωπο, σαν η ζωή να αρρωσταίνει.
- Η άποψη του Klages για την ιστορική πτώση, πρέπει να αναχθεί στην *υπέρ-εξιδανίκευση*, δηλαδή στην υπερβολική προσπάθεια του εγκεφάλου που προκαλεί μια αντίδραση.
- Ακόμη ο Klages, πιστεύει ότι οι πνευματικές δραστηριότητες διαταράσσουν τις αυτόματες δραστηριότητες της ψυχής.

Συμπέρασμα κατά τον Max Scheler

Πνεύμα και ζωή συντάσσονται το ένα με το άλλο, και είναι σφάλμα εξ' αρχής να τα θεωρούμε ουσιωδώς εχθρικά μεταξύ τους και να τα φέρνουμε σε σύγκρουση.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας!
mariella21@windowslive.com

Βιβλιογραφία

- Max Scheler, *Η θέση του ανθρώπου στον κόσμο*, εκδ. Ροές.